

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-07-14

Diarienummer N160-0942/23

Handläggare Mia Ilovaca

mia.ilovaca@aldrevardomsorg.goteborg.se

Förvaltningens återrapport på uppdrag om vård- och omsorgsboende med ramavtal

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. godkänner förvaltningens redovisning av uppdrag om vård- och omsorgsboende med ramavtal.
2. förklarar uppdraget från den 30 maj 2023 § 144 för fullgjort.

Sammanfattning

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden gav den 30 maj 2023 § 144 förvaltningen i uppdrag att återkomma till nämnden med en redogörelse för att skyndsamt säkerställa att alla som väntar på plats på boende ska beredas möjlighet att välja oavsett regi. Förvaltningen fick även i uppdrag att återkomma till nämnden senast i augusti 2023 med hur man avser hantera och förebygga att den enskilde inte får sitt förstahandsalternativ vid val av vård- och omsorgsboenden. Vidare fick förvaltningen i uppdrag att ta fram förslag på hur fler platser inom ramavtalet för vård- och omsorgsboende skyndsamt kan användas och återkomma med en analys av de ekonomiska konsekvenserna av ovanstående. Förvaltningen har gjort en konsekvensbeskrivning för att undersöka vilka alternativ som är möjliga. Förvaltningen har undersökt uppdraget utifrån tre alternativ för att omhänderta nämndens uppdrag.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att det finns ett behov av ökad förutsägbarhet avseende antal köp av vård- och omsorgsplatser via ramavtal. När budgeterade kostnader och kostnader för antal köp av externa vård- och omsorgsplatser inte motsvarar varandra överskrider budgeten. Kostnadsökningar till följd av detta behöver prioriteras mot andra behov, till exempel bemanning, utvecklingssatsningar och lokalkostnader för egna vård- och omsorgsboende. Alternativ som redovisas i detta tjänsteutlåtande behöver fortsatt nogsamt följas utifrån den enskildes, verksamhetens och nämndens perspektiv.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån den ekologiska dimensionen.

Bedömning ur social dimension

Utifrån en social dimension finns närhetsprincipen där den enskilde önskar vård- och omsorgsboende i närheten av tidigare bostad. Detta belyses separat i avsnittet söktryck.

Samverkan

Information i förvaltningsövergripande samverkansgrupp den 23 augusti 2023.

Ärendet

Nämnden beslutade vid sammanträdet den 30 maj 2023 § 144 att ge förvaltningen i uppdrag att återkomma till nämnden med en redogörelse kring vård- och omsorgsboendeplatser. Ärendet är en återrapport på detta uppdrag.

Beskrivning av ärendet

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden gav förvaltningen följande uppdrag:

1. Äldre samt vård och omsorgsförvaltningen får i uppdrag att skyndsamt säkerställa att alla brukare som väntar på plats på boende ska beredas möjlighet att välja oavsett regi. Förvaltningen ska återkomma till nämnden senast i augusti 2023 med hur man avser hantera och förebygga att omsorgstagare inte får sitt förstahandsalternativ vid val av vård- och omsorgsboenden. Förvaltningen får i uppdrag att återkomma med en analys av de ekonomiska konsekvenserna av ovanstående.
2. Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen får i uppdrag att ta fram förslag på hur betydligt fler platser inom ramavtalet för vård- och omsorgsboenden skyndsamt kan användas och återrapportera detta till nämnden senast i augusti.

Arbetsätt och metod

Förvaltningen har övergripande granskat kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser avseende fördelning mellan egen och annan regi, ramavtalet för vård- och omsorgsboende, nyttjande och kösituation på vård och omsorgsboende, lokalbehovsplan samt uppdragets möjliga påverkan på årets resultat. Utöver detta har förvaltningen enligt uppdraget granskat förstahandsalternativ och tagit fram olika alternativ för hur platser på ramavtalet för vård- och omsorgsboende kan nyttjas med analys av de ekonomiska konsekvenserna.

I tjänsteutlåtandet används begreppet *extern regi* för att beskriva platser på vård- och omsorgsboenden som köps inom ramavtal. Begreppet *annan regi* används som samlingsbegrepp för att beskriva alla platser som inte ingår i stadens egen regi.

Historik om ramavtalet för äldreboendeplatser i Göteborg 2017–2020

Förvaltningen för Inköp och upphandling tog utifrån stadens dåvarande behov fram ett ramavtal med avtalsperiod från och med 1 januari 2017 till och med 31 december 2020 som omfattade 330 upphandlade platser. Uppskattat behov var cirka 300 platser för hela avtalsperioden. Avtalsområdets årliga omsättning uppskattades till cirka 130 miljoner kronor exklusive mervärdesskatt. Det fanns inte någon takvolym i det tidigare avtalet, begränsningen var i stället antal platser som erbjöds av leverantörerna. Detta innebar att stadsdelsförvaltningarna inte kunde köpa mer än det som leverantörerna på avtal skulle erbjuda.

Ramavtal för perioden 2021–2023 för vård- och omsorgsboende

Inköp och upphandling var den upphandlade förvaltningen för ramavtalet som hade avtalsstart den 1 januari 2021 med planerat avtalsslut den 21 mars 2021. Upphandlingen genomfördes i avvaktan på beslut om införande av valfrihetssystem enligt lagen om valfrihet (LOV). Då föregående ramavtal löpte ut den 31 december 2020 och LOV föreslogs att starta den 1 april 2021 var det en lucka på tre månader mellan ramavtalets slutdatum och planerat införande av LOV. Därför genomfördes denna upphandling med

en planerad avtalsperiod om tre månader. Inköp och upphandling hade möjlighet att förlänga ramavtalet vid ett eller flera tillfällen, dock som längst i 33 månader med total avtalstid om max 36 månader.

Den uppskattade volymen under den sammanlagda avtalstiden uppskattades till cirka 680 miljoner kronor. Det fanns även en option att höja takvolymen med 20 procent vilket innebar en ökning till 816 miljoner kronor.

Om ramavtalets omsättning uppnådde angiven takvolym eller förväntades uppnå den fanns en skrivelse där ramavtalet skulle upphöra omedelbart. Under 2022 beslutades om ökad valfrihet inom befintligt ramavtal vilket ledde till att fler valde platser hos externa vård- och omsorgsboenden och kvartal fyra 2022 uppnåddes takvolymen om 680 miljoner kronor. Beslut om att utlösa optionen gjordes för att höja takvolymen.

Ramavtalets takvolym inklusive utökning från optionen prognostiserades att uppnås i slutet av mars månad 2023 och därför sades ramavtalet upp i förtid. Ramavtalet sades upp från den 17 mars 2023, vilket innebar att den sista dagen som avrop från ramavtalet var den 16 mars 2023.

Nuvarande ramavtal för vård- och omsorgsboende

Nytt ramavtal upphandlades och omfattar platser på vård- och omsorgsboenden för äldre i Göteborg med biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen om särskilt boende som grund. Ramavtalet omfattar även hälso- och sjukvård i vård- och omsorgsboende enligt gällande hälso- och sjukvårdsavtal mellan Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen. Leverantörens uppdrag är att verkställa biståndsbeslutet. Leverantören har ansvar för att tillhandahålla hälso- och sjukvård, vilket innebär ett vårdgivaransvar enligt hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen. I egenskap av uppdragsgivare är Göteborgs Stad huvudman för köp av de tjänster som omfattas av ramavtalet. Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen ansvarar för all handläggning vilket inkluderar utredning, bedömning, beslut och uppföljning av insatser enligt socialtjänstlagen. I ramavtalet syftar begreppet *omsorg* på insatser enligt socialtjänstlagen och begreppet *vård* avser hälso- och sjukvårdsåtgärder enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Ramavtalets volymer

Det nya ramavtalets giltighetstid sträcker sig från den 1 april 2023 till 31 mars 2028 och omfattar 1089 platser som de externa leverantörerna kan erbjuda (samtliga är inte i drift). Ramavtalet inkluderar 12 vård- och omsorgsboenden. Två i stadsområde centrum, två i nordost, tre på Hisingen och fem i sydväst. Ramavtalet innehåller inte några garanterade volymer, vilket ger förvaltningen frihet att köpa de platser som behövs utan att vara bunden till en specifik nivå för att avtalet ska vara giltigt. Förvaltningen betalar inte heller för tomgång.

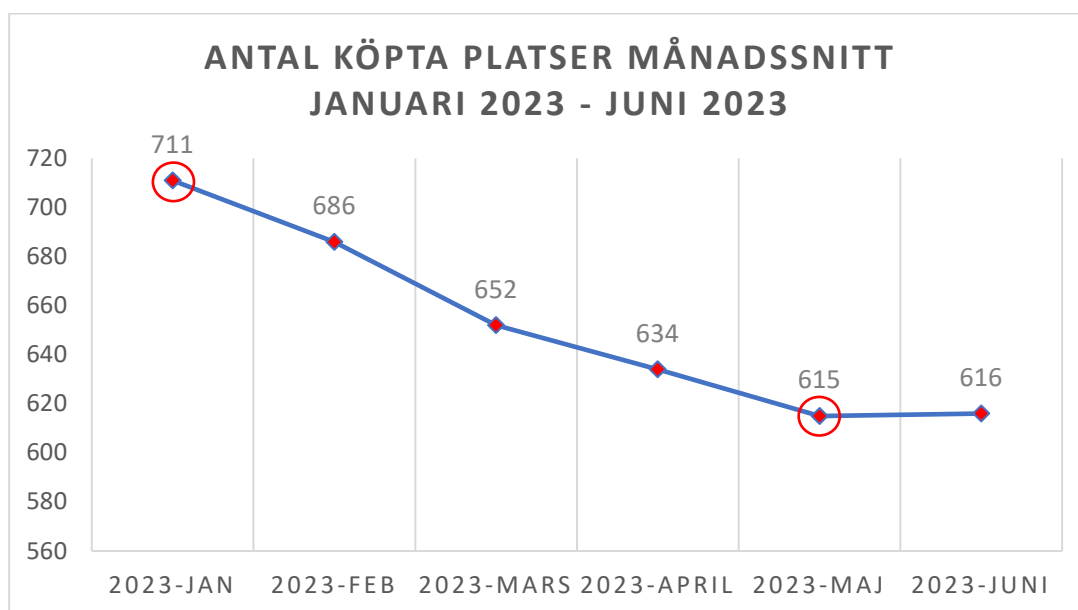
I ramavtalet angavs den uppskattade beställningsvolymen i form av antal dygn i stället för pengar som i tidigare ramavtal. Volymen i det nya ramavtalet är baserad på att förvaltningen tar höjd för en möjlig ökning av antal platser under hela avtalsperioden (2028-03-31) för att möta en framtida ökning av behov i linje med den demografiska utvecklingen som beskrivs i lokalbehovsplanen. Här ingår även en marginal för att täcka eventuella evakueringsbehov av befintliga vård- och omsorgsboenden som kan uppstå under avtalsperioden.

Antal belagda platser i snitt, som köpts via ramavtalet för 2023

Nedanstående diagram illustrerar förvaltningens köp av vård- och omsorgsplatser från

januari 2023 till och med juni 2023. Statistiken visar att förvaltningen under året köpt fler platser än de 550 som budgeterats 2023.

Under januari månad var köp av vård- och omsorgsplatser som högst, 711 köpta platser. Därefter har det varit nedåtgående och antalet köpta platser har minskat successivt från och med februari månad i samband med att takvolymen för externa köp närmade sig samtidigt som det fanns lediga lägenheter i egen regi. I maj månad gjordes det färre köp av platser, med det lägsta antalet på 615 platser.

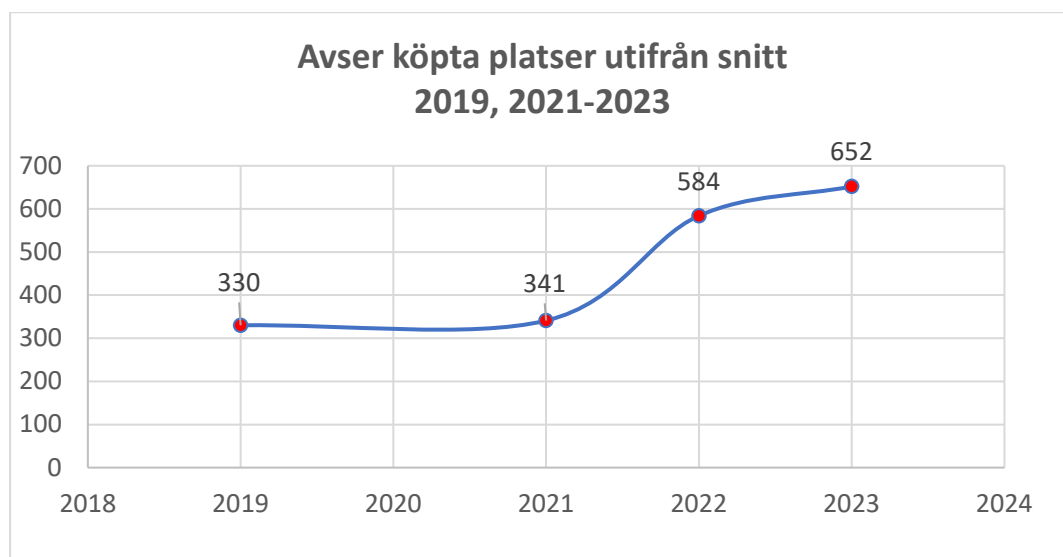
Ekonomisk analys

Nedan visar att andelen köpta platser i extern regi har ökat. Under 2017–2019 fanns en volym i ramavtalet om 330 platser. År 2021–2023 upphandlades en maxkostnad för köp av externa platser och i nya ramtalet finns möjlighet att köpa 1089 platser (alla platser är dock inte tillgängliga för avrop). Antalet upphandlade platser i nytt ramavtal ska ses som en nivå att kunna klara ökade behov utifrån demografin samt eventuella evakueringar som kan förekomma under avtalsperioden.

Före 2022 användes ramavtalet som ett komplement till egen regi. Under 2022 fick den enskilde i större utsträckning välja utförare och fler valde extern regi. En konsekvens av detta var fler tomma lägenheter i egen regi. Lägenheterna var spridda inom olika vård- och omsorgsboenden vilket försvårade möjligheten att ta till åtgärder för att hantera de kostnader som det innebär. Kostnaden för extern regi översteg budgeten samtidigt som kostnaden för egen regi låg kvar på samma nivå. År 2023 budgeterade förvaltningen för 550 platser i extern regi vilket är drygt 200 platser fler än 2021 års snitt och något lägre än snittet för 2022.

Från januari till och med juni 2023 har förvaltningen i genomsnitt köpt cirka 100 fler platser än budgeterat, vilket innebär en kostnadsökning om cirka 33 miljoner kronor. Att fritt kunna välja vård och omsorgsboende innebär att den egna regin behöver anpassas för att inte stå med tomma lägenheter och kostnader.

Utveckling – antal köpta platser från år 2019 till 2023 (undantag år 2020)

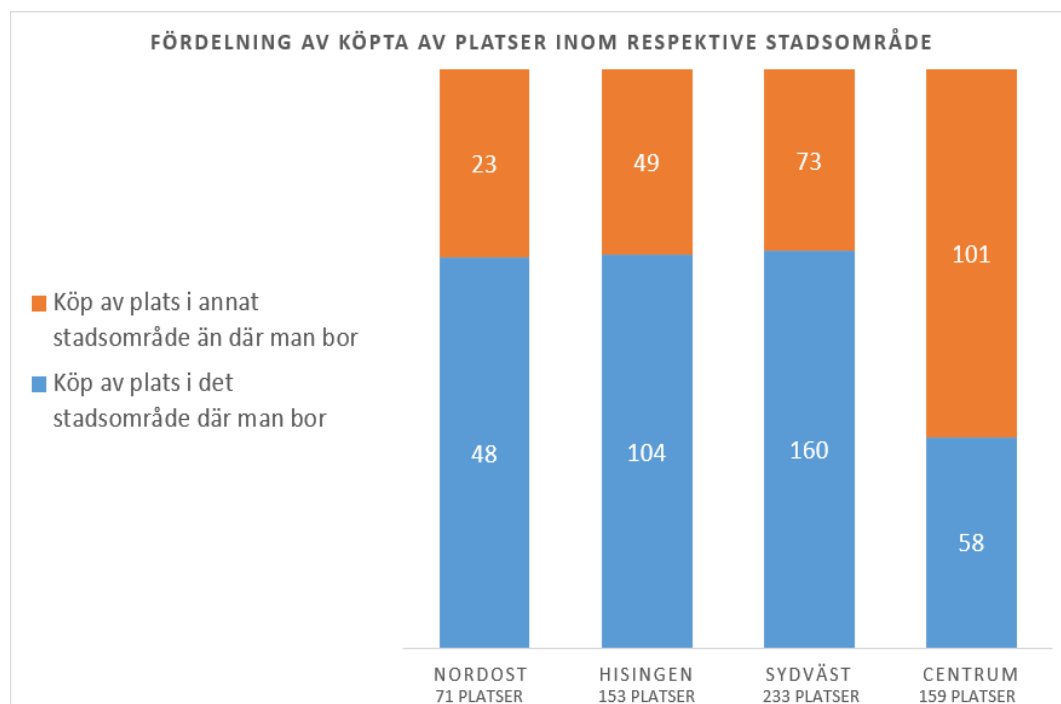

Geografisk fördelning och spridning av köpta platser per stadsområde i juni månad

Nedanstående diagram illustrerar antal köp av platser som varje stadsområde gjort under juni månad 2023. Förvaltningen köper olika antal platser per stadsområde utifrån geografiska önskemål från den enskilde samt behov av inriktning.

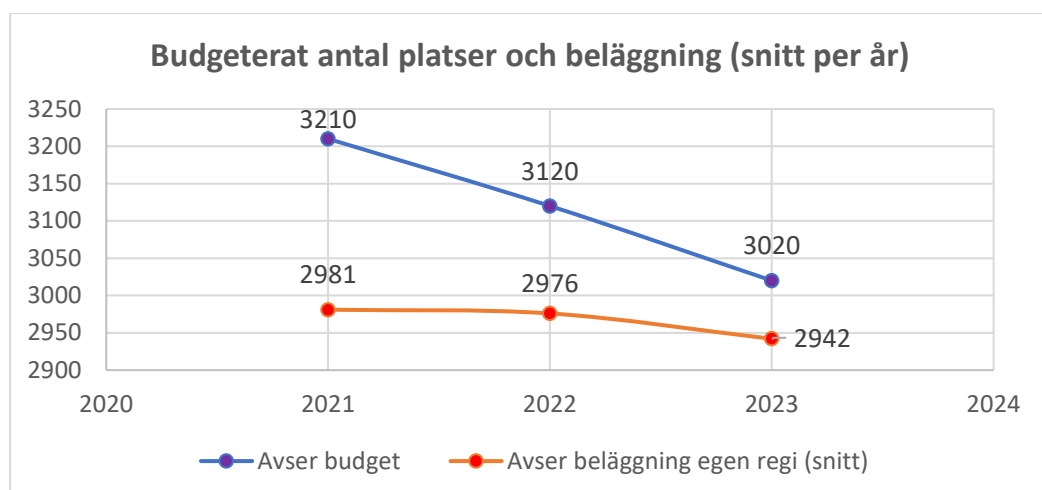
Statistik och kartläggning visar (vilket diskuteras vidare under avsnittet förstahandsalternativ och söktryck) att centrala boenden tillsammans med Ugglebäcks vård- och omsorgsboende, Villa Hovås, Nya Varvet och Solängens demenslägenheter har högst söktryck. Detta hänger ihop med var den enskilde önskar bo och hur kapaciteten för att tillgodose önskemål kan verkställas. Detta beror på att det finns färre tillgängliga lägenheter än tidigare, på grund av pågående renoveringar i centrum som krävt evakuering samt att icke ändamålsenliga vård- och omsorgsboenden har avvecklats. Detta hänger även ihop med bostadsmarknaden i övrigt och en större efterfrågan av bostäder i centrum än vad som finns och vad som planeras.

Statistiken visar att en majoritet får plats på vård- och omsorgsboende i den stadsdel som de innan flytten redan är bosatta i.

Beläggning och behov inom förvaltningens egen regi

År 2021 var det i egen regi 3210 budgeterade vård- och omsorgsplatser, med en genomsnittlig beläggning på 2981 under samma år. År 2022 var det 3120 budgeterade vård- och omsorgsplatser i egen regi, och genomsnittlig beläggning var 2976 platser. Den nuvarande budgeten för egen regi omfattar 3020 vård- och omsorgsplatser, och under perioden januari till och med juni har beläggningen varit i genomsnitt 2942 platser.

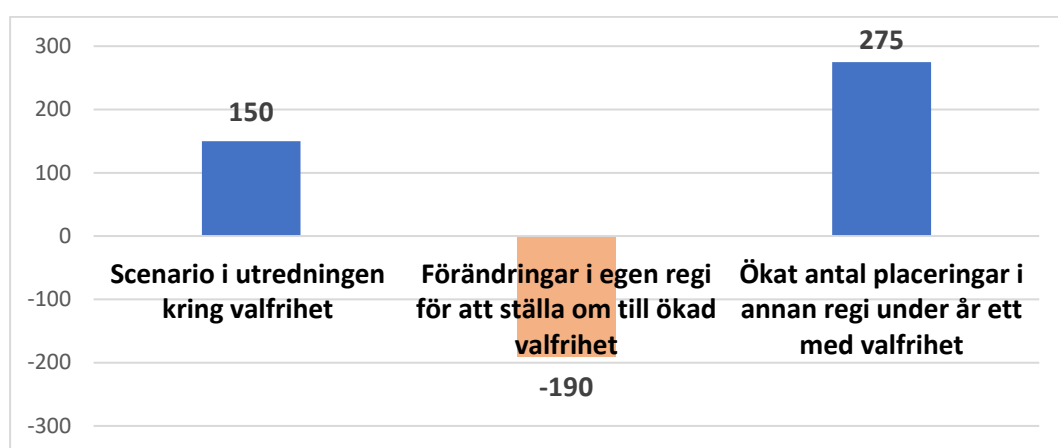
Från år 2021 till 2023 har budgeterat antal platser i egen regi minskat med knappt 200 platser och beläggningen har i sin tur minskat med cirka 40 platser. Utifrån statistiken nedan är det möjligt att utläsa att ökning av köp från 2021 till 2022 motsvarar 71 procent. Från år 2022 till 2023 motsvarar ökningen 11 procent.

För år 2021 var beläggningen totalt i snitt 3322 vård- och omsorgsplatser varav 2981 i egen regi och 341 (10 procent) i annan regi.

För år 2022 var beläggningen totalt i snitt 3560 vård- och omsorgsplatser varav 2976 i egen regi och 584 (16 procent) i annan regi.

För år 2023 (januari-juni 2023) är beläggningen totalt i snitt 3594 vård- och omsorgsplatser varav 2942 i egen regi och 652 (18 procent) i annan regi.

Förvaltningen har de senaste tre åren avvecklat 190 boendeplatser i egen regi för att möta befolkningsstrukturen samt effekterna av ökad valfrihet. Antalet köp i extern regi har varit större än minskningen i egen regi. I januari 2023 hade antal placeringar i annan regi ökat med 275 platser jämfört med antal placeringar i annan regi innan valfriheten infördes. Detta är cirka 125 platser mer än det scenario som förvaltningen redovisade inför införandet av valfrihet 2021.

Uppdrag från nämnden

1. Uppdrag om att skyndsamt säkerställa att alla brukare som väntar på plats på boende ska beredas möjlighet att välja oavsett regi. Förvaltningen ska återkomma till nämnden senast i augusti 2023 med hur man avser hantera och förebygga att omsorgstagare inte får sitt förstahandsalternativ vid val av vård- och omsorgsboenden. Förvaltningen får i uppdrag att återkomma med en analys av de ekonomiska konsekvenserna av ovanstående.

I nämndens lokalbehovsplan 2022 nämns att det saknas en politisk inriktning gällande fördelningen mellan egen och annan regi. Enligt stadens nuvarande direktiv och den tidigare godkända planen (Långsiktig äldreboendeplan, 2018) är målsättningen att äga lokaler där det finns ett långsiktigt behov av verksamhet. Stadens kapacitet att bygga, äga och driva vård- och omsorgsboende kan bli utmanad på grund av det omfattande framtida behovet. För att säkerställa behovet av vård- och omsorgsplatser på ett hållbart och balanserat sätt krävs ett helhetsperspektiv och en gemensam strävan att uppnå målet.

Förstahandsalternativ

Förvaltningens boendesamordning arbetar med att möta den enskildes önskemål och huvuduppgiften är att tillgodose den enskildes behov av vård och omsorg. Den enskilde kan alltid lämna önskemål om tre olika boendebalternativ. En prioriterad utgångspunkt i den matchning som boendesamordningen gör är att alltid försöka möta den enskildes önskemål om geografisk närhet till nuvarande bostad eller anhöriga. I de flesta fall kan

den enskildes önskemål tillgodoses. Tyvärr är det inte alltid möjligt att uppfylla dessa önskemål även om ambitionen är att göra det. Det beror delvis på bristen på tillgängliga platser i förhållande till efterfrågan. I centrum är det särskilt svårt då det finns färre boenden jämfört med andra stadsområden samtidigt som många önskar bo just i centrala Göteborg. Det kan också vara svårt att hitta boendeplatser med specifik inriktning, exempelvis demensplatser i önskat geografiskt läge. Utöver ambitionen att se till den enskildes önskemål ska förvaltningen enligt lag ge ett erbjudande om boende inom tre månader efter beslut.

Sammanfattningsvis innebär det att förvaltningen ibland erbjuder en lägenhet som inte motsvarar den enskildes önskemål för att tillgodose behovet av omsorg samt uppfylla lagkrav på verkställighet. Lagkravet innebär att insatsen särskilt boende beviljas enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen kapitel. Enligt lagstiftningen finns inget krav för vilket specifikt boende den enskilde ska få. Beslutet fastställer den enskildes behov av särskilt boende. Individen har möjlighet att tacka nej och stå kvar på väntelista till önskat boende finns tillgängligt. Det finns även en kö för omflyttning för de som vill byta boende efter inflyttning när ledig plats finns på önskat boende.

Ibland finns önskemål från den enskilde och anhöriga att få vänta på en korttidsplats tills önskat boende finns tillgängligt. Korttidsplatser erbjuds till personer som inte kan gå hem exempelvis efter sjukhusvistelse på grund av rehabilitering, bostadsanpassning i hemmet med mera. Korttidsplats kan inte nyttjas av personer som tackar nej för att vänta på önskat boende.

Söktryck

Förvaltningens bedömning är att cirka hälften av alla med beslut får sitt förstahandsalternativ. Ungefär en fjärdedel gör inte något aktivt val och söker i stället vård- och omsorgsboende med utgångspunkt från där de bor. Efter kartläggning och analys av nyttjande av vård- och omsorgsboendeplatser är det tydligt att områdena centrum och sydväst har störst söktryck. Dessutom är det en jämn fördelning mellan inriktningarna somatisk och demens i ovan nämnda områden. Enligt kartläggningen framgår det att Tre Stiftelsers boenden tillsammans med Ugglebäcks vård- och omsorgsboende, Villa Hovås, Nya Varvet och Solängens demenslägenheter har högst söktryck. Lägsta söktrycket finns på Geråshus vård- och omsorgsboende i stadsområde Nordost och Kärrahus i stadsområde Hisingen. Förklaringar till detta kan vara att Geråshus vård- och omsorgsboende är stort boende på ett litet upptagningsområde och att Kärrahus är stort boende med många somatiska platser.

2. Uppdrag om att ta fram förslag på hur betydligt fler platser inom ramavtalet för vård- och omsorgsboenden skyndsamt kan användas och återrapportera detta till nämnden senast i augusti.

Förvaltningen har genomfört en kartläggning för att identifiera eventuell användning av befintliga platser med analys av de hur det påverkar den enskilde, medarbetare samt de ekonomiska konsekvenserna. Förvaltningen har analyserat uppdraget och identifierat tre alternativ som förslag för nyttjande av ramavtalet för vård- och omsorgsboenden.

Alternativ 1 – Köp av 550 platser externa vård- och omsorgsboendeplatser

Alternativ 1 möter huvuddelen av omsorgstagarnas önskemål samtidigt som förvaltningens kostnad hanteras inom budgeterad ram. Den enskilde har möjlighet att välja vård- och omsorgsboende men när inflyttning kan ske beror på hur många platser

som finns tillgängliga på det boendet den enskilde har önskat utifrån budget och ramavtal. Finns ingen tillgänglig plats på det önskade boendet blir den enskilde erbjuden en lägenhet på ett annat boende och kan välja att flytta in på det erbjudna boendet med möjlighet att stå kvar på väntelista till det önskade boendet. Den enskilde kan också välja att stå på väntelista till valt boende och bo hemma under tiden och då tar det lite längre tid. I alternativ 1 kan det finnas lediga lägenheter i extern regi men om nivån för de externa köpen av 550 platser är fulla så kan förvaltningen inte köpa fler förrän platser blir lediga. Alla med beslut om särskilt boende ska få ett erbjudande om en lägenhet inom 90 dagar. Det är dock inte säkert att det erbjudande är det boendet som den enskilde har önskat i första hand.

I alternativ 1 finns en budget för 550 platser i extern regi och 3020 platser i egen regi. Bedömningen är att om förvaltningen ska använda egen regi fullt ut är nuvarande behov av externa köp 550 platser. Antalet platser kan variera något över tid på grund av renoveringar, överlappningar i in- och utflyttning med mera.

Just nu är det fler hyresgäster som bor i extern regi än vad nämnden har budgeterat för 2023, därför erbjuds lägenheter på kommunala vård- och omsorgsboenden i första hand. Undantaget är särskilda behov som inte kan tillgodoses inom den egna regin.

Nedan illustreras kostnader för vård- och omsorgsplatser vid alternativ 1.

Alternativ 1		
Platser och fördelning	Belopp (miljoner kronor) Helår	Kommentar
Egen regi 3020 platser	2 528 mnkr	Snittpris 2 293 kr/dygn i budget år 2023.
Tre Stiftelser 360 platser	264 mnkr	Budget för platser, exkl. hyra.
Bergsjöhöjd och Kallebäck 80 platser	66 mnkr	Budget och kostnad, tilldelning kommunbidrag när förvaltningen startade som ligger kvar med indexuppräkning.
Extern regi 550 platser	430 mnkr	Budget 2023.
Totalt antal platser: 3020 + 360 + 80 + 550 = 4010 platser	= 3 288 mnkr	Total kostnad för egen och extern regi.

I alternativ ett är utgångspunkten att förvaltningen köper 550 platser i enlighet med budget 2023. Hittills under 2023 har förvaltningen köpt fler platser än budgeterat, och prognosen för köpta platser till och med augusti är 39 miljoner kronor.

Underskottet blir högre om nivån om 550 platser inte kan mötas under hösten.

De ekonomiska konsekvenserna för alternativ 1 sammanfattas enligt följande:

Kostnaderna i tabellen baseras på 2023 års kostnader.

Prognostiserad avvikelse för köp av platser till och med augusti 2023.	39 mnkr
Köp av 550 platser september-december	0 mnkr
Total budgetavvikelse 2023	39 mnkr
Utökade kostnader helår 550 platser	Ingen utökning

Det bör noteras att förvaltningen vid starten av 2023 låg över 550 platser.

Alternativ 2 – Köp av 600 externa vård- och omsorgsboendeplatser.

Vid alternativ 2 möjliggörs köp av 600 platser i extern regi genom en ökad budget till den nivån. Omsorgstagarnas önskemål tillgodoses i något högre utsträckning än alternativ ett då möjligheten finns för köp av 50 fler externa platser. Ökade köp medför dock att förvaltningens kostnad inte kan hanteras inom budgeterad ram utan andra ekonomiska åtgärder.

På samma sätt som alternativ 1 finns inga garantier för att en ledig plats i önskat boende finns tillgänglig då efterfrågan påverkar detta, vilket gäller oavsett regi. Om det önskade boendet inte har någon tillgänglig lägenhet blir den enskilde erbjuden en lägenhet på ett annat boende och kan välja att flytta in på det erbjudna boendet med möjlighet att stå kvar på byteslista till det önskade boendet.

Det kan finns lediga lägenheter i extern regi på önskat boende, men om nivån för de externa köpen av 600 platser är nådd så kan förvaltningen inte köpa fler förrän några platser blir lediga. Undantaget är särskilda behov som behöver tillgodoses inom ett specifikt boende.

Alla med beslut om särskilt boende ska få ett erbjudande om en lägenhet inom 90 dagar. Det är inte säkert att det erbjudandet är det boendet som den enskilde har önskat i första hand vilket gäller både extern och egen regi.

Nedanstående illustrerar kostnader för vård- och omsorgsplatser vid alternativ 2:

Alternativ 2		
Platser och fördelning	Belopp (miljoner kronor) Helår	Kommentar
Egen regi 3020 platser	2 528 mnkr	Snittpris 2 293 kr/dygn i budget år 2023.
Tre Stiftelser 360	264 mnkr	Budget för platser, exkl. hyra.
Bergsjöhöjd och Kallebäck 80 platser	66 mnkr	Budget och kostnad, tilldelning kommunbidrag när förvaltningen startade som ligger kvar med

		indexuppräkning.
Extern regi 600	470 mnkr	50 platser fler än budgeterat 2023.
Totalt antal platser: 3020 + 360 + 80 + 600 = 4060 platser	= 3 328 mnkr	Total kostnad för egen och extern regi.

I alternativ 2 utgår förvaltningen från att köpa 600 platser vilket är en ökning med 50 platser gentemot alternativ 1 och nuvarande budget. Under våren har förvaltningen en negativ avvikelse mot budget för köp av externa platser och prognosticerar en negativ avvikelse till och med augusti på totalt 39 miljoner kronor.

Kostnaden för köp av 600 externa platser motsvarar cirka 52 miljoner kronor ökade kostnader på helår gentemot nuvarande budget.

Den budgeterade nivån för egen regi är 3020 platser och vid en ökning av de externa platserna jämfört med budget behöver nämnden överväga hanteringen av outnyttjade platser inom den egna regin. För att inte öka kostnader skulle en minskning av minst 50 platser i egen regi behöva genomföras för att även hantera omkostnader. Kostnader för ett vård- och omsorgsboende med 50 platser beräknas till cirka 42 miljoner kronor. Vid en nedläggning av ett vård- och omsorgsboende tillkommer dessutom kostnader som inte finns med i driftskostnaden, så som tomställda lokaler med mera.

En minskning av 50 platser motsvarar ett mindre vård- och omsorgsboende. Vid ett beslut om nedläggning behöver hänsyn tas till hyresgästerna och den förändring en flyttprocess till ett annat boende det innebär. Att prioritera hyresgästernas välbefinnande och säkerställa en smidig övergång för dem är av avgörande betydelse för att hantera förändringen på ett ansvars- och omsorgsfullt sätt där hyresgäster och anhöriga involveras. Att lägga ner ett vård- och omsorgsboenden påverkar även dess medarbetare och en viktig del är att säkerställa att medarbetare får stöd och lämpliga alternativ för annat arbete. Därför tar det cirka nio månader att lägga ner ett vård- och omsorgsboende från det att beslut har fattats.

Under 2022 har förvaltningen presenterat förslag på nedläggning av Treklövers vård- och omsorgsboende samt att ej starta Kyrkbyns vård och omsorgsboende, vilket motsvarar 46 lägenheter. Nämnden avslag nedläggning av Treklövers vård- och omsorgsboende. Kyrkbyns vård- och omsorgsboende är ännu inte i drift men förvaltningen har en kostnad för lokalkostnader som uppgår till cirka 10 miljoner kronor under året.

De ekonomiska konsekvenserna för alternativ 2 sammanfattas enligt följande:

Kostnaderna i tabellen baseras på 2023 års kostnader.

Prognostiserad avvikelse för köp av platser till och med augusti 2023.	39 mnkr
Köp av 600 platser september-december	13 mnkr

Total budgetavvikelse	52 mnkr
Utökade kostnader helår 600 platser	39 mnkr

Alternativ 3 – Köp av 700 externa vård- och omsorgsboendeplatser

I alternativ 3 utgår förvaltningen från att köpa 700 platser, vilket motsvarar en ökning med ungefär 150 platser gentemot budget och 135 platser gentemot det antal köp av platser som förvaltningen gör per juni månad.

Denna ökning innebär att den enskilde i större utsträckning kan välja utförare och ligger på en nivå som motsvarar ingången av 2023, i samband med att takvolymen nåddes i tidigare avtal.

Uppskattningsvis innebär en ökning från 550 budgeterade platser till 700 platser en kostnadsökning om 118 miljoner kronor per helår. Det motsvarar nästan 10 miljoner kronor per månad. En sådan ökning motsvarar ungefär två vård- och omsorgsboenden i egen regi, vilket motsvarar 150 platser och en kostnad om 125 miljoner kronor årligen.

Nedanstående illustrerar kostnader för vård- och omsorgsplatser vid alternativ 3:

Alternativ 3		
Platser och fördelning	Belopp (mnkr) Helår	Kommentar
Egen regi 3020 platser	2 528 mnkr	Snittpris 2 293 kr/dygn i budget år 2023.
Tre stiftelser 360 platser	264 mnkr	Budget för platser, exkl. hyra.
Bergsjöhöjd och Kallebäck 80 platser	66 mnkr	Budget och kostnad, tilldelning kommunbidrag när förvaltningen startade som ligger kvar med indexuppräknings.
Extern regi 700	548 mnkr	150 platser fler än budgeterat 2023.
Totalt antal platser = 3020 + 360 + 80 + 700 = 4160 platser	= 3 406 mnkr	Totalt för egen och extern regi.

Vid köp av 700 externa vård- och omsorgsboendeplatser bedöms de ekonomiska riskerna som mycket stora om andra åtgärder inte vidtas. Nämnden bör därför vid alternativ 3 överväga nedläggning av två vård- och omsorgsboende i egen regi.

Som tidigare beskrivits tar det ungefär nio månader att genomföra en nedläggning av ett vård- och omsorgsboende efter att beslut fattats. En nedläggning är en stor förändring och hänsyn behöver tas till hyresgästerna och deras anhöriga då en flyttprocess innebär en stor

förändring. Att prioritera hyresgästernas välbefinnande och säkerställa en smidig övergång för dem är av avgörande betydelse.

Nedläggning av två vård- och omsorgsboenden påverkar även medarbetarnas arbetsmiljö där en viktig del är att säkerställa att medarbetare får stöd och lämpliga alternativ för annat arbete. Kommunikation och stöd för att minimera oro och säkerställa såväl hyresgästernas som medarbetarnas välbefinnande i processen är av avgörande betydelse.

De ekonomiska konsekvenserna för alternativ 3 sammanfattas enligt följande:

Kostnaderna i tabellen baseras på 2023 års kostnader.

Prognostiserad avvikelse för köp av platser till och med augusti 2023	39 mnkr
Beslut om köp av 700 platser september-december	39 mnkr
Total budgetavvikelse 2023	78 mnkr
Utökade kostnader helår 700 platser	117 mnkr

Balansen mellan kostnader och resurser är avgörande för att undvika negativa konsekvenser för förvaltningens ekonomi och verksamhetens övergripande mål.

Bedömning ur kortsiktigt perspektiv

För att hantera det kortsiktiga perspektivet (2023) föreslås nämnden hemställa till kommunfullmäktige en begäran om ekonomisk ersättning för tomställda lokaler i samband med delårsrapport per augusti. En sådan hemställan ingick också i delårsrapport mars för de kostnader som hade upparbetats första kvartalet på 11,4 miljoner kronor. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden tilldelades då 2,3 miljoner kronor från det kommuncentrala anslaget för att täcka del av nämndens upparbetade investeringsrelaterade driftskostnader. I det fall nämnden skulle tilldelas utökad ersättning för tomställda kostnader så kan det användas till att minska risken för negativ budgetavvikelse för helåret, oavsett alternativ som beskrivs i detta tjänsteutlåtande.

Oavsett om nämnden kompenseras för investeringsrelaterade kostnader eller inte så belastas staden av kostnaden för tomställda lokaler och lokaler i drift. Genom långsiktig planering av balans mellan vård- och omsorgsboenden i egen och annan regi kan dessa dubbla kostnader minskas.

Bedömning ur långsiktigt perspektiv

En påverkansfaktor ur ett långsiktigt perspektiv är välfärdsutmaningen, det vill säga en ökande äldre befolkning med färre i yrkesverksam ålder i kombination med stadens allvarliga ekonomiska läge. För att möta den demografiska utvecklingen arbetar förvaltningen genom tioårsplanen med långsiktiga mål och strategier för att främja ett självständigt liv och därigenom fördröja behov av bland annat vård- och omsorgsboende. Förvaltningen arbetar målinriktat med att bedöma och tillgodose den enskildes behov utifrån hens egna resurser och möjligheter.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har genom ett uppdrag från kommunfullmäktige fått ändrade förutsättningar för hur ramavtalet ska avropas. Från den 1 februari 2022 infördes en ökad valfrihet för den enskilde med möjlighet att välja inom befintligt ramavtal. Förvaltningen bedömer att en politisk viljeinriktning och beslut om

förhållandet mellan egen och annan regi är av vikt för ökad förutsägbarhet gällande köp av vård- och omsorgsboendeplatser i relation till budget. Den införda valfrihetsmodellen bedöms öka den enskildes möjligheter att välja boende samtidigt som det fortsatt ger kommunen möjlighet att styra var och när nyetablering kan ske i syfte att ha en behovstäckning i balans.

Den betydande ökningen av köpta platser i förhållande till minskningen av beläggningen inom den egna regin kräver ekonomiska åtgärder som får effekter på andra delar i verksamheten. Tidigare har förvaltningen presenterat en möjlig nedläggning av två vård- och omsorgsboenden, Treklövern's vård- och omsorgsboende (36 lägenheter) och Kyrkbyns vård och omsorgsboende (46 lägenheter). Nämnden avslog förvaltningens förslag om avveckling av dessa boenden, vilket har försvårat möjligheten att anpassa den egna regin efter politiska önskemål om att öka antal köpta platser. Att anpassa den egna regin är en komplex uppgift som innebär att balansera den enskildes behov, verksamhetens behov, ekonomiska resurser, och den politiska viljan. Det kräver noggrann planering, analys och dialog mellan förvaltningen och nämnden för att hitta en hållbar och effektiv lösning som tillgodoser behoven inom givna ramar och begränsningar.

För att säkerställa att Göteborg har ett utbud av vård- och omsorgsboenden som täcker göteborgarnas behov och önskemål krävs en långsiktig planering som samtidigt har utrymme för förändring. Genom en politisk viljeriktning om förhållandet mellan egen och annan regi ges bättre förutsättningar för förvaltningen att vara effektiva och förutsägbara i sin planering av resurser.

Förvaltningens bedömning

Den ekonomiska situationen inför 2024 och den demografiska utvecklingen ställer krav på förvaltningen att fortsatt balansera behov och valfrihet med de budgetförutsättningar som nämnden har. Beslut om valfrihet inom vård- och omsorgsboende är inte överordnat budget enligt kommunallagen. Ramavtalade vård- och omsorgsboenden behöver fortsatt planeras i relation till stadens egen regi. Vård- och omsorgsboende i kommunal regi kräver långsiktig planering och längre ledtider för att ställa om i linje med valfrihetens ambitioner. Det nuvarande ramavtalet möjliggör för förvaltningen att ta höjd för kommande demografiska förändringar och eventuellt behov av avveckling och evakuering i eget bestånd.

Förvaltningen bedömer att det är avgörande att ta ansvar för balansen mellan kostnader och resurser för att undvika eventuella negativa konsekvenser för förvaltningens ekonomi och verksamhetens övergripande mål. Förvaltningen föreslår att fortsätta enligt den budgeterade nivån för 2023 (alternativ 1), vilket ger den enskilde en god möjlighet att välja vård- och omsorgsboende samtidigt som alternativet ger ökade förutsättningar för en budget i balans.

Bedömning i relation till förvaltningens tioårsplan

Göteborgs Stad, liksom resten av Sveriges kommuner, står inför stora ekonomiska utmaningar de kommande åren. Utmaningar som kommer innebära prioriteringar där mål och ambitioner som blir kostnadsdrivande behöver värderas i relation till kommunens grunduppdrag.

Förvaltningen har idag ett nyttjande av vård- och omsorgsboende som är högre än jämförbara kommuner (Sveriges Kommuner och Regioner 2022). För år 2022 var det

faktiska utfallet av de som är 65 år och äldre cirka 0,5 procent högre i Göteborg stad jämfört med jämförbara kommuner. Om förvaltningen och nämnden tillsammans kan uppnå intentionerna av *Tioårsplanen* och *Nära vård* så kommer också behov av vård- och omsorgsboende, oavsett regi, inte att öka i samma takt som den åldrande befolkningen. Förvaltningens bedömning är därför att nämnd och förvaltning tillsammans behöver värdera mål och ambitioner i relation till framtidens demografiska och ekonomiska utmaningar, där även kompetensbrist blir en avgörande faktor.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Mia Ilovaca
Tf. förvaltningscontroller

Babbs Edberg
Förvaltningsdirektör